

Кобзар К. М., здобувачка вищої освіти 3 курсу, група ФК-181
Науковий керівник – **Холявко Н. І.**, д.е.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ

Спалах епідемії вірусу COVID-19, який перетворився на пандемію світового масштабу, здійснив радикальний вплив на розвиток економічних процесів як в Україні, так і в усьому світі. Економічно розвинені країни Західної Європи та Північної Америки мають значні фінансові ресурси та потужні грошово-кредитні інструменти для підтримки своїх національних економіки на належному рівні функціонування, а також спроможні забезпечити порівняно швидкий та безболісний вихід з економічної кризи, спричиненої пандемією. Проте подібні умови і підтримка з боку держави, на жаль, не прослідковуються в низці країн з економікою, що розвивається, зокрема і в Україні. Саме тому сьогодні особливої актуальності набуває необхідність аналізу впливу кризових процесів на розвиток малого бізнесу в Україні, а також виявлення сфер економічної діяльності, які зазнали найбільшого удару та понесли найбільших збитків в результаті введення карантинних обмежень. Такий аналіз дозволить у майбутньому сформувати цілісну стратегію виходу української економіки з кризового стану.

Запровадження карантинних обмежень в Україні виявилось величезним викликом для малих і середніх підприємств, фізичних осіб-підприємців. Варто зазначити, що рішення щодо термінів та умов карантину в державі уряд приймав на основі погодження в тому числі з представниками вітчизняного бізнесу, а головний акцент при цьому робився на мінімізацію негативного впливу пандемії на малий бізнес. Зокрема, було запроваджено програми підтримки бізнесу, орієнтовані на зменшення фінансового навантаження на підприємства з боку держави, а саме: для зниження податкового навантаження на час дії карантину підприємства звільнялись від нарахування плати за землю, яка використовується в господарській діяльності; діяло обмеження на застосування більшості штрафів за порушення податкового законодавства; надано дозвіл фізичним особам-підприємцям тимчасово не заповнювати книгу обліку доходів; розширено можливості отримання фінансової і нефінансової допомоги на розвиток бізнесу у рамках відповідних державних програм; Національний банк України рекомендував банкам ввести особливий пільговий період обслуговування кредитів для населення та бізнесу [1].

Однак запропоновані урядові послаблення і пільги виявились неспроможними повністю усунути негативні наслідки карантинних обмежень, що вводились з різною інтенсивністю в різні періоди та в різних регіонах в залежності від епідеміологічної ситуації. Низка малих підприємств, на жаль, припинила своє функціонування через недоотримання необхідного обсягу прибутку, що було спричинено зниженням споживчого попиту та ліквідності. Особливого удару зазнали підприємства готельно-ресторанного бізнесу, сфери послуг і перевезень.

Часта зміна умов ведення підприємницької діяльності, постійні обмеження та неможливість прогнозування на середньо- та довгостроковий періоди поступово призводять до зменшення рівня ділової активності в країні, що у свою чергу супроводжується зростанням безробіття та зниженням валового внутрішнього продукту країни. Так, на початку квітня 2020 р. були опубліковані результати опитування, проведених Спілкою українських підприємців, які засвідчили, що близько 60%

підприємств продовжують роботу в умовах карантину; 29% - припинили роботу; приблизно третина респондентів (переважно малі підприємства) повідомили про скорочення доходів на 90-100% з початку дії карантинних обмежень та про звільнення половини штату [2].

За таких умов малим підприємствам для збереження власної конкурентоспроможності та недопущення банкрутства необхідно оперативно адаптуватись і запроваджувати в свою діяльність новітні інформаційні технології. Це дозволить задіяти альтернативні канали збуту, відкрити нові шляхи залучення і комунікації з клієнтами та партнерами, покращити навички співробітників в ефективному провадженні віддаленої роботи, посилити заходи із протидії кібератакам та із захисту даних. Власне, після запровадження карантинних обмежень значну перевагу отримали ті підприємства, які вже активно користувалися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями; натомість бізнес, що працював переважно в офлайн-форматі поніс значних збитків. Справедливо також буде відзначити, що сам процес діджиталізації бізнесу містить в собі значні виклики для підприємств: необхідність забезпечення високого рівня компетентності, кваліфікованості персоналу й організації його регулярного навчання; формування чіткої стратегії подальшого розвитку; забезпечення фінансової спроможності до впровадження інформаційних технологій; імовірність загострення ризиків, пов'язаних із втратою частини клієнтів, зростанням конкуренції та ін. [3]. Однак, незважаючи на наявність певних труднощів, діджиталізація відкриває чимало можливостей для малого бізнесу:

- економія часу та підвищення продуктивності через автоматизацію виробництва;
- оптимізація та покращення комунікацій як між співробітниками, так і зі стейкхолдерами;
- крос-продажі / upsell-продажі – вихід на новий рівень обслуговування клієнтів і заохочення їх до придбання більшої кількості товарів;
- збільшення конкурентоспроможності за рахунок поліпшення клієнтського досвіду і вдосконалення робочого процесу [4].

Таким чином, підсумовуючи, можемо відзначити, що пандемія внесла суттєві зміни в діяльність вітчизняного бізнесу, зокрема обумовила банкрутство та закриття значної кількості малих і мікропідприємств, зниження економічної активності в країні, зростання рівня безробіття. Поряд із цим, карантинні обмеження активізували українським підприємців у напрямі діджиталізації бізнес-процесів. Іншими словами, спостерігається перенесення фокусу уваги у сферу діджитал, що спроможно не лише полегшити кризові процеси, а й докорінно трансформувати саму модель економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Програми підтримки бізнесу. URL: <https://covid19.gov.ua/prohramy-pidtrymky-biznesu>
2. Коронавірус VS бізнес: половина підприємців протримається на карантині не більше місяця. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/2/658857/>
3. Тимофєєва А., Назарова А. Діджиталізація діяльності підприємств в умовах пандемії: виклики та можливості //Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства. – Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2020. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19046/1/456-458.pdf>
4. Поняття діджиталізації бізнесу: сфери і необхідність: веб-сайт. URL: <https://evergreens.com.ua/ua/articles/business-digitalization.html>